
ОБЩИТЕ ПРИНЦИПИ НА ПРАВОТО В МЕЖДУНАРОДНОТО ПУБЛИЧНО ПРАВО

проф. д-р Александър Драгиев
Бургаски свободен университет

GENERAL PRINCIPLES OF LAW IN PUBLIC INTERNATIONAL LAW

Professor Alexander Draguiev, PhD
Burgas Free University

Abstract: The existence of general principles of law is unanimously recognized in international law. Yet it is a matter of discussion what is their legal nature, and what are the particular principles. The present article outlines the conclusion that by their nature the general principles of law are maxims of legal logic bearing the following features: they exist as legal principles and are recognized as such by both the different domestic systems of law and the international law.

Key words: principles of law, international law, domestic systems of law, International Court of Justice, legal logic.

1. ОБЩА ПОСТАНОВКА НА ПРОБЛЕМА

Понятието „общи принципи на правото” е добре познато в международното публично право. Но затова пък в него все още са дискуссионни както въпросът за правната природа на това понятие, така и въпросът кои са конкретните общи правни принципи. Единствената нормативна уредба на общите принципи на правото в международното право се съдържа в б. в) на чл. 38, т. 1 от Статута на Международния съд на ООН (СтМСООН, СтМС), поради което тази разпоредба е подходящ ориентир за изясняването на проблематиката относно тези принципи.

Чл. 38, т. 1, б. в) СтМСООН третира общите правни принципи като вид приложимо право, което МС използва за решаване на отнесените до него международни спорове. В текста на разпоредбата преди всичко прави впечатление формулировката, дефинираща тези принципи: „общите принципи на правото, признати от цивилизованите нации”.

Автор на тази формулировка е Консултативният комитет от юристи, натоварен със съставянето на учредителния акт (наречен Статут) на първия в историята на международното право съдебен орган – Постоянния съд за международно правосъдие (ПСМП), създаден през 1920 г.¹ Така, при разработването на видовете приложими

¹ Вж. van Hoof, G. J. H. Rethinking the Sources of International Law. Deventer etc., 1983, p. 131, Degan, V. D. Sources of International Law. The Hague, Boston, London, 1997, pp. 46, 52.

мо право за решаването от него на делата си, председателят на комитета, барон Декан от Белгия, предлага, освен договора и обичая, и още един самостоятелен такъв вид: „нормите на международното право, признати от правосъзнанието на цивилизованите нации”². По-късно членът на комитета от САЩ И. Руут предлага нова редакция, която е окончателно приета с приемането на самия Статут на ПСМП (СтПСМП): „общите принципи на правото, признати от цивилизованите нации”³. При изготвянето на СтМСООН, той възприема почти буквално СтПСМП, включително и чл. 38 от него, посветен на приложимото право за решаване на делата. Така в СтМСООН преминават и общите правни принципи, като един от видовете такова право⁴ (чл. 38, т. 1, б. в), и то с абсолютно същата формулировка, която са имали в Статута на предишния съд.

2. ИЗРАЗЪТ „ЦИВИЛИЗОВАНИ НАЦИИ”

Самата формулировка “общи принципи на правото, признати от цивилизованите нации” показва, че първият въпрос, изискващ изясняване, е въпросът за смисъла, в който е употребен изразът “цивилизовани нации”. Означава ли той, че държавите в света се делят на “цивилизовани” и “нецивилизовани”, и съответно в международното право и в частност в международното правосъдие се прилагат само тези общи принципи на правото, които са признати от “цивилизованите” държави? Такова деление обаче противоречи както на съвременната система на международните отношения, така и на същността на съвременното международно право, един от основните принципи на което е именно принципът на суверенното равенство на държавите, както е прогласено в чл. 2, т. 1 Устава на ООН и в Декларацията на ООН за принципите на международното право от 1970 г. Очевидно присъствието на този израз в текста на чл. 38, т. 1, б. в) СтМСООН се дължи на факта, че тази разпоредба преминава в него без промяна от СтПСМП. „Вероятно само липсата на време и ангажирането с по-важни политически въпроси е попречило на конференцията в Сан Франциско през 1945 г. да прередактира тази неясна формулировка.”⁵ А пък възприемането на израза „цивилизовани нации” от СтПСМП трябва да се обясни, от своя страна, с международноправните възгледи в историческия момент, когато е изготвен СтПСМП, и най-вече със състоянието на международните отношения по това време.

Изразът “цивилизовани нации” характеризира света по времето, когато мнозинството държави в Азия и Африка още са колонии на европейски държави, част от независимите държави играят изключително маловажна роля в международните отношения, а нормите на международното право се създават единствено от големите европейски държави и САЩ, по-късно – и Япония⁶. Постепенно обаче този “ев-

² Вж. **Degan, V. D.** Op. cit., pp. 46 – 47.

³ Ibid., p. 48. За историята на разпоредбата на чл. 38 СтПСМП вж. също **Cassese, A.** International Law. Oxford, 2005, pp. 190 – 191, **Brownlie, J.** Principles of Public International Law. Oxford, 1999, pp. 15, 16.

⁴ **Degan, V. D.** Op. cit., p. 51.

⁵ **Degan, V. D.** Op. cit., p. 68.

⁶ Вж. **Cassese, A.** Op. cit., p. 190.

ропоцентризм”⁷ в международното право се разбива. След Първата, но особено след Втората световни войни съставът на международната общност се променя коренно с разпадането на световната колониална система и възникването на новоосвободилите се държави от Азия и Африка.

В началото на 20-те години на XX век обаче, когато е изработен СтПСМП, господстващият все още в тези континенти колониализъм предопределя неравенството между техните народи и народите от Европа и Северна Америка. Отразявайки това политическо неравенство, действащото по това време международно право допуска употребата на такъв израз като “цивилизовани нации”, обозначавайки с него съществуващите в момента суверенни държави.

Разбира се, съвременното международно право изоставя вече както посочената лексика, така и обозначаващите с нея концепции. От тази гледна точка безспорно изразът “цивилизовани нации” в текста на чл. 38, т. 1, б. в) СтМСООН е анахронизъм и следователно в него сега, при действието на съвременното международно право, трябва да се влага друго, различно съдържание от това, което първоначално е заложено. „Буквалното тълкуване на б. в) на чл. 38, т. 1 в наше време е неприемливо, просто защото не може да се допусне деленето на нациите или на държавите на „цивилизовани” и „нецивилизовани”⁸. Под “цивилизовани нации” трябва да се разбират всички държави в света, без да се прави разлика между тях от гледна точка на територия, население, географско положение, икономическо и политическо развитие, културни постижения или някаква друга степен на цивилизованост. Поради тази причина е излишно изобщо да се употребява изразът “цивилизовани нации”⁹, а разпоредбата на чл. 38, т. 1, б. в) СтМСООН трябва да се тълкува като отнасяща се до общите принципи на правото, признати от различните държави в света¹⁰.

3. ПРАВНА ПРИРОДА НА ОБЩИТЕ ПРИНЦИПИ НА ПРАВОТО

3.1. Общите принципи на правото преди всичко са **правни принципи**. Това означава, че те не са правни норми и следователно не може да се очаква да бъдат намерени формулирани във вътрешноправен или международноправен акт, т. е. Може да бъдат формулирани, но може и да не бъдат. „Между принцип и юридическа норма съществува не само важно неравенство, но и една разлика в природата им.”¹¹

⁷ Вж. **Thirlway, H.** The Law and Procedure of the International Court of Justice 1960–1989. Part Two. – The British Year Book of International Law, vol. 61, 1990, p. 123.

⁸ **Degan, V. D.** Op. cit., p. 69.

⁹ В своето индивидуално мнение по делото за континенталния шелф на Северно море в МСООН съдията Ф. Амун заявява: „...Съдът, когато цитира...б. в) на чл. 38, би могъл да изпусне посоченото прилагателно („цивилизовани” – б. м., А. Д.), и да се задоволи с думите „общите принципи на правото, признати от ...нациите”. (Reports of Judgments, Advisory Opinions and Orders of the International Court of Justice (I. C. J. Reports) 1969, p. 135).

¹⁰ За критиката на израза “цивилизовани нации” вж. **Thirlway, H.** Op. cit., pp. 119, 124, **Herczegh, G.** General Principles of Law and the International Legal Order. Budapest, 1969, pp. 40, 41, **Rosenne, S.** The Law and Practice of the International Court. Dordrecht, Boston, Lancaster, 1985, p. 608, **Malanczuk, P.** Akehurst’s Modern Introduction to International Law. L., N. Y., 1999, p.48, **Hungdah, Ch.** Chinese Views on the Sources of International Law – Harvard International Law Journal, vol. 28, 1987, № 2, p. 300, **Evans, M.** International Law. Oxford 2006, p. 128.

¹¹ **Бержел, Ж. Л.** Обща теория на правото. С., 1993, с. 112.

Нормата е специално предназначена да регулира „дадени актове или дадени факти“, съответстващи на нейния предмет. Обратно, един принцип се отнася до неопределена серия прилагания. Така, че „принципите властват над позитивното право, докато правните норми са само тяхна реализация или изключение“¹². Същото е разбирането за правен принцип и в международноправната литература: „...”принципи” не би трябвало да се разглеждат наравно с нормите на позитивното право, които съдържат конкретни и ясни елементи, регламентирани от създателите на нормите“¹³. А принципите „ръководят и дават живот на позитивното право“¹⁴.

Правните принципи са всеобхватни, обобщаващи правила, фундаментални юридически идеи и концепции, диктуващи насоките на развитие на правотворческия процес. „Една норма отговаря на въпроса “какво”, а един принцип отговаря на въпроса “защо”.“¹⁵ Правните принципи дават ръководните начала, ориентирите, жалоните за създаването, тълкуването и прилагането на правните норми. От тази гледна точка принципите са тези, които определят каква да бъде точната формулировка на нормативните разпоредби, така че да се постигнат целите на съответната правна регламентация, и същевременно съдействат при тълкуването и прилагането на тези разпоредби, защото съдействат за разкриването на действителната воля на нормотвореца, заложен в тях. Така, че правните принципи, от една страна, лежат в основата на правните норми, обуславят съдържанието им, определят смисъла, заложен в тях, а от друга страна, тези принципи са обобщение на правните норми.

Един принцип може да бъде регламентиран в правна норма, но не е задължително. А ако бъде регламентиран, този принцип намира външен израз не чрез една само отделна норма, а чрез група взаимосвързани норми, които са обединени от това, че отразяват по един и същ начин дадения принцип. Нормативното закрепване няма да лиши правния принцип от това му качество – той просто ще има двойно битие: на него ще могат да се позовават като на принцип от правната система на съответната държава, а същевременно като правна норма той ще регулира и пряко обществените отношения в нея. Обратно, незакрепването, също с нищо няма да накърни мястото и ролята на правния принцип в правото на съответната държава.

3.2. Общите принципи на правото са правни принципи, познати на вътрешното право на държавите. Такава концепция за тези принципи единодушно изразяват още членовете на Консултативния комитет от юристи, изработил СтПСМП. Това е много важно, защото всъщност те са авторите на разпоредбата на б. в) от чл. 38, т. 1 СтМСООН – тя е възприета буквално в него от СтПСМП. Британският член на комитета лорд Филмор заявява: „Общите принципи са тези, които са приети от всички нации – във вътрешното им право...“¹⁶ Тази концеп-

¹² Пак там.

¹³ Bassiouni, M. C. A Functional Approach to ‘General Principles of International Law’ – Michigan Journal of International Law, vol. 11, 1989 – 1990, p. 784.

¹⁴ Ibid., p. 785.

¹⁵ Fitzmaurice, G. The General Principles of International Law Considered from the Standpoint of the Rule of Law. – In: Recueil des Cours de l’Academie du Droit International. Vol. 91–II. La Haye, 1957, p. 7.

¹⁶ Degan, V. D. Op. cit., p. 49.

ция понастоящем е възприета единодушно и в цялото международно право¹⁷. Нормативно потвърждение за това дава Римският статут на Международния наказателен съд: „общите принципи, които съдят извлича от националните закони в правните системи по света” (чл. 21, т. 1, б. (с)).

Общите принципи на правото са всъщност вътрешноправни принципи, защото дължат възникването и съществуването си на вътрешното право на държавите. Очевидното обяснение за това е, че вътрешното право възниква по-рано и се развива по-динамично в сравнение с международното право, и в крайна сметка постига по-голяма степен на зрялост¹⁸. „Принципите, закрепени в националното право, обикновено са преминали през проверката на времето и опита и са по-лесни за установяване.”¹⁹

Но за един вътрешноправен принцип тази негова характеристика не е достатъчна, за да бъде общ принцип на правото. Той трябва да има и още едно качество – да е приет във вътрешното право на различните държави, на държавите като цяло. Като илюстрация на този критерий за общ принцип на правото може да се посочат и мненията на съдиите в МС: „...общите принципи на правото, посочени в чл. 38, т. 1, б. в) от Статута не са нищо друго освен нормите, общи за различните законодателства в света, обединени от идентичността на правната логика, или *ratio legis*...”²⁰; общите правни принципи са „общите принципи на правото, признати във всички правни системи”²¹. Причината различните държави да приемат, да признават определени едни и същи правни принципи е, че те имат фундаментален юридически характер, общовалидност на правните идеи и правните концепции, заложили в тях – казано обобщено, тези принципи присъстват навсякъде, където има право, в тях се „открива духа на...правото”²².

Ето защо тези правни принципи отразяват закономерностите на правните процеси и на правното регулиране на обществените отношения във всяка една държава. Тези принципи по необходимост залягат в основата на всяка юридическа конструкция в държавите, те създават правните си норми като функция на общите принципи. „...различните правни системи намират своята общност на нивото на общите правни принципи. Тези общи принципи са обединителните принципи на правото.”²³ Отгук и общоприложимостта на тези правни принципи в различните държави, която от своя страна ги води до консенсус, че тези принципи са присъщи за вътрешното право изобщо²⁴. Но тази констатация не е достатъчна – поставя се въпро-

¹⁷ Вж. напр. **Hungdah, Ch.** Op. cit., p. 299, **Thirlway, H.** Op. cit., pp. 112, 116, **Herczegh, G.** Op. cit., pp. 97 – 100, **Akehurst, M. A.** A Modern Introduction to International Law. L., Boston, Sydney, 1985, p. 34, **van Hoof, G. J. H.** Op. cit., p. 140.

¹⁸ В този смисъл вж. **Brownlie, I.** Op. cit., p. 16, **Shaw, M.** International Law. Cambridge, 2008, p. 98.

¹⁹ **Bassiouni, M. C.** Op. cit., p. 774.

²⁰ Вж. индивидуалното мнение на съдията Ф. Амун в North Sea Continental Shelf case (I. C. J. Reports 1969), p. 134.

²¹ Вж. индивидуалното мнение на съдията К.-А. Флайшхауер в Legality of the Treaty or Use of Nuclear Weapons. Advisory Opinion. (I. C. J. Reports 1996), pp. 308 – 309.

²² **Карбоние, Ж.** Гражданско право. Въведение. С., 1999, с.265.

²³ **Бержел, Ж. Л.** Цит. съч., с. 113.

²⁴ Вж. **Schachter, O.** International Law in Theory and Practice. L., Dordrecht, Boston, 1991, pp. 50, 51.

сът как и къде могат да бъдат намерени те в правните системи на държавите. Отговорът може да се даде само като се изясни правната природа на тези принципи.

В основата си принципите на вътрешното право са правила на правната логика, т. е. логически правила, приложени в правото. Част от тях обаче задължително се регламентират в правни норми, просто защото не могат да изпълняват регулативната си функция без да бъдат такива. Преди всичко това са правните принципи с процесуален характер, напр. силата на пресъдено нещо (*res judicata*) на съдебното решение, задължението съдът да изслуша и двете страни в процеса, съдът знае правото, никой не може да бъде съдия по собственото си дело. Друга част са правнологически максими в собствения смисъл на това понятие – те са такива и по природата си, и по формата си на съществуване²⁵; още лорд Филмор определя общите принципи на правото освен като вътрешноправни принципи, също и като „правни максими“²⁶. За тях няма никакво значение дали са закрепени в правна норма или не. Правният им авторитет и съответно правното им действие, което прониква през всички правни отрасли в държавата, се дължат на логическата им природа. Ето защо без максимите на юридическата логика не може да има изобщо право, те са „вътрешноприсъщи на идеята за право“²⁷ и са „съществени елементи от юридическото мислене“²⁸.

Поради логическата си природа правнологическите максими не зависят от волята на държавната власт: ако създаването на правната норма е подчинено на интереса, и оттука – на управленското решение на властта каква точно да е регулацията на определени обществени отношения в държавата, то властта на може да влияе върху правилата на юридическата логика. Може да ги формулира или не в нормативен акт, но не може да ги премахне или да измени тяхното съдържание. Същността им на логически постулати е доминираща над евентуалното им нормативно регламентиране.

В правната система на никоя държава, а и в правото като цяло, не съществува, и не е възможно да бъде изготвен, изчерпателен списък, изброяващ всички общи правни принципи. И все пак има някои принципи, на които държавите най-често се позовават, поради което се третираат като безспорно възприети от всички или почти всички от тях. Освен това тези принципи почти винаги се изразяват със сентенции на латински език, подсказвайки, че възникват като правни принципи още в римското право. Такива са напр. *lex specialis derogat legi generali* (специалната норма отменя общата), *lex posterior derogat priori* (последващата норма отменя предишната), *nemo plus juris transferre potest quam ipse habet* (никой не може да прехвърли повече права, отколкото сам има), *nemo esse iudex in sua causa potest* (никой не може да бъде съдия по свое дело), *audiatur et altera pars* (да се изслуша и другата страна), *iura novit curia* (съдът знае правото), *pacta sunt servanda* (договорите трябва да се спазват), *notoria non sunt probanda* (всеизвестният факт не се доказва), *ex injuria non oritur jus* (никой не може да извлича права от собственото си правонарушение), *sic utere tuo ut alienum non laedas* (ползвай своето така, че да не вредиш на чуждото), *qui*

²⁵ Вж. Herczegh, G. Op. cit., p. 78, Schachter, O. Op. cit., pp. 51, 54, Degan, V. D. Op. cit., p. 73.

²⁶ Вж. Degan, V. D. Op. cit., p. 49.

²⁷ Schachter, O. Op. cit., p. 54.

²⁸ Ibid.

tacet consentire videtur (който мълчи, дава съгласие), inadimplenti non est adimplendum (не трябва да се изпълнява на този, който сам не е изпълнил задължението си), pacta tertiis nec nocent nec prosunt (договорът не поражда нито задължения, нито права за трети).

3.3. Третата характеристика на общите принципи на правото е, че те са **принципи, познати освен на вътрешното право, също така и на международното право**. Логично и естествено е точно правните принципи, общи за националните правни системи на държавите, да са приложими и в международното право поради фундаменталния и основополагащ характер на правилата, съдържащи се в тях. „...общите принципи на правото се извличат от един резервоар, съдържащ се в националните правни системи на държавите.“²⁹

Третата, последна характеристика на общите принципи на правото е завършващият и решаващ елемент от фактическия състав на всеки такъв принцип – признаването им и от международното право. Само такъв правен принцип, който по своята специфика е еднакво приложим и във вътрешното, и в международното право, може да има качеството на общ принцип на правото. “Съдът (МСООН – б. м., А. Д.) едва ли би признал съществуването на един общ принцип на правото даже ако има достатъчно доказателства за единодушното му приемане като такъв в националните правни системи, ако не личи, че държавите в своите действия се ръководят от него.”³⁰ Потвърждение за това е самата разпоредба на б. в) от чл. 38, т. 1 СтМС – посочените там принципи са общи защото нито трябва да са принципи само от правните системи на държавите, нито само от системата на международното право, а да са принципи на правото като такова³¹. Необходимостта от възможност за прилагане на общите правни принципи в международното право е изразена и в практиката на МС. Според индивидуалното мнение на съдията Ф. Амун тези принципи представляват принципи, общи за различните национални законодателства в света и „прехвърлени от вътрешната правна система в международната правна система“³². А съдията К.-А. Флайшхауер изтъква, че „Съдът трябва да прилага на основата на чл. 38 от Статута си...общите принципи на правото, признати във всички правни системи“³³.

Но общите принципи на правото не са вътрешноправни принципи, които автоматично и механично са привнесени в международното право. Напротив, международното право ще възприеме само такива вътрешноправни принципи, които са подходящи за регулирането на международните отношения, и преди всичко отношенията между държавите, включително и за решаване на споровете между тях; тоест принципи, адекватни на спецификата на международното право и на неговите субекти³⁴. Това означава, че от една страна, не всеки вътрешноправен принцип ще може да бъде приет в международното право, и следователно не всеки такъв

²⁹ van Hoof, G. J. H. Op. cit., p. 140.

³⁰ Thirlway, H. Op. cit., p. 113.

³¹ Същата е позицията на международноправната доктрина. Вж. напр. Rosenne, S. Op. cit., p. 608, Degan, V. D. Op. cit., p. 73, Herczegh, G. Op. cit., pp. 97 – 100.

³² North Sea Continental Shelf case (I. C. J. Reports 1969), p. 134.

³³ Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons. Advisory Opinion. (I. C. J. Reports 1996), pp. 308 – 309.

³⁴ Вж. в този смисъл Cassese, A. Op. cit., p. 194, van Hoof, G. J. H. Op. cit., p. 140, Thirlway, H. Op. cit., p. 113, Schachter, O. Op. cit., p. 52.

ще стане общ правен принцип. От друга страна, дори и да е признат от международното право, вътрешноправният принцип най-вероятно там ще придобие израз, съдържание и обхват, различни от тези, които има във вътрешното право. Системите на международното право и на вътрешното право не са идентични (най-малкото поради изпреварващото в развитието си вътрешно право спрямо международното) и не може да се очаква, а и не е необходимо, един и същ правен принцип да е проявен по един и същ начин и на двете места.

Същинската разлика, разбира се, е в регламентирането на общите правни принципи като международноправни норми. Тази разлика първо е в това, че даден общ принцип във вътрешното право може да е нормативно уреден в мнозинството или даже във всички държави, докато международното право да не постигне закрепването му в правна норма, което означава, че самите държави не могат да се споразумеят за това. Второ, разликата е и между самите общи правни принципи вече като принципи на международното право – едни от тях придобиват нормативен външен израз, други – не. Но тук веднага трябва да се подчертае нещо, казано вече за правните принципи и във вътрешното право – регламентирането им в правни норми не ги лишава от качеството им на принципи.

В международното право общите правни принципи от процесуалноправно естество винаги се превръщат в правни норми, както е и в националното законодателство. Например принципът *res judicata*: чл. 59 СтМС постановява, че съдебното решение е задължително, а чл. 60 – че е окончателно, а това е съдържанието на силата на пресъдено нещо. Друг пример е общият принцип, според който един съд е в правото си сам да преценява подсъдността си – според т. 6 от чл. 36 Ст. при спор относно компетентността на МС въпросът се решава от самия него. Но примери за закрепване на общи правни принципи в международноправни норми могат да се дадат не само от процесуалното право. Виенската конвенция за правото на договорите от 1969 г. за пръв път регламентира в своите разпоредби редица общи правни принципи. Преди всичко това са основанията за недействителност на международните договори (чл. 46-53), по-голяма част от които произтичат от правни принципи, които са общи, защото обуславят основанията за недействителност и на договорите от вътрешното право, като те са от тези общи принципи, които винаги и задължително се уреждат в националните законодателства. Такива общи основания за недействителност са грешката, измамата, принудата, противоречието с повелителни норми на правото.

Друг пример е един правен принцип с безспорна общоприетост във всички възможни правни системи – правилото, че последващата норма отменя предишната (*lex posteriori derogat priori*). Според чл. 30, т. 3 от Виенската конвенция за правото на договорите при последователно сключени договори по един и същ въпрос, ако и страните по договорите са едни и същи, „предишният договор се прилага само дотолкова, доколкото неговите разпоредби са съвместими с разпоредбите на последващия договор”. Тоест, ако договорите са с противоречаща си правна уредба на общия си предмет, ще се прилага не предишния, по-„стария” договор, а последващия, по-„новия”.

Друг, също толкова безспорен общ правен принцип – *pacta sunt servanda*, е уреден в чл. 26 на конвенцията: „Всеки действащ договор е задължителен за страните по него и трябва добросъвестно да се изпълнява от тях.” Още един общ

правен принцип, закрепен в конвенцията е, че никой не може да извлече изгода от собственото си правонарушение. Чл. 62 предвижда възможност за анулиране на договора поради коренна промяна на обстоятелствата, съществували по време на сключването му; същевременно неговата т. 2 не допуска анулирането когато коренната промяна е резултат от нарушаването на свое задължение от държавата, позоваваща се на нея с цел прекратяване на договора. Като пример за общ правен принцип във Виенската конвенция може да се посочи и разпоредбата на нейния чл. 34: един договор не създава нито задължения, нито права за трета държава без нейно съгласие.

Но международното право познава и обратните примери – когато общият правен принцип не е нормативно уреден. Един безспорен такъв принцип е, че специалната норма отменя общата. Той не е закрепен в международноправна норма, и така е най-често и във вътрешното право. Затова държавите се обръщат към него не като към директен нормативен регулатор, а като към инструмент за тълкуването на правните норми.

Илюстрация за това е Виенската конвенция за правоприемството на държавите по отношение на договорите от 1978 г. Чл. 16 от нея предвижда, че нова независима държава, т. е. освободила се бивша колония, не е задължена да запази спрямо себе си договорите, сключени от нейната държава – предшественик, т. е. бившата ѝ метрополия. Същевременно чл. 11, б. а) от конвенцията прави правоприемството задължително в един конкретен специфичен случай – по отношение на договорите, установяващи граници. Това означава, че на никоя държава не е позволено да променя границата си, прекратявайки договора за нея поради правоприемство. За новоосвободената държава чл. 11, б. а) е специална норма – ако чл. 16 формулира правило, валидно изобщо за договорите, заварени от новата държава, то б. а) на чл. 11 е посветена само на един вид договори – тези за граници. Никъде в конвенцията няма изрична разпоредба, регламентираща съотношението между обща и специална норма. Въпреки това обаче международното право никога не се затруднява да даде отговор на това съотношение, и това е отговорът, съдържащ се в общия правен принцип, че специалната норма има приоритет пред общата. Коеето означава, че новоосвободената държава, независимо че не е обвързана от договорите на предшественичката си, е длъжна да запази в сила заварените нейни договори за граници.

Но и тези общи принципи на правото, които в момента са договорни правни норми преди това също действат в международното право, но като правни принципи, възприети от вътрешното право. Съответно държавите се отнасят към тях и се ръководят от тях именно като общи принципи на правото. Едва ли някой би могъл да приеме, само защото няма правна норма за обратното, че по-старият по време договор ще има предимство пред новия, или че договорът може да налага задължения на трета, неучастваща в него държава, или че един договор може и да не се спазва. Следователно, за международното право са без значение проявните форми на съществуване на общите принципи на правото – по своята правна природа и правно действие те си остават правни принципи. „Ако един от тези общи принципи бъде трансформиран в обичайно право, или ако е кодифициран или закрепен в договор, той не губи поради тази причина характера си на общ принцип на правото.”³⁵

³⁵ Degan, V. D. OP. cit., p. 74.